

המזכיר

דמי חתימה לשנה בפולין 1600 מ"ס.
 לרבע 400. מחיר נלווין בודד 35 מ"ס.
 באוטמריה 600 בתר לשנה 150 כ" לרבע.
 במשיכו-סלובקיה 100 בתר לשנה 25 כ" לרבע.
 ביוגוסלביה 120 בתר לשנה.
 כרומניה 100 ל"י לשנה 25 לרבע.

מחיר מודיעות 30 מ"י בעד שורה
 מצרה או מקומה. מחיר ברכת מ"מ או
 הורעת אירוסין 300 מ"י. האדרסה:
 "Hamicpe" Kraków ul. Miodowa 22

Kraków-Lwów| dnia 4. listopada 1921.

גליון מג.

בראקא-לבוב, ג' מרחשון ס' נח תרפ"ב.

תוכן הענינים:

נלגל חוזר בעולם. ש. מ. לור. לשאלת האוטונומיה בשביל
 גליציה המזרחית. יוסף שמרן. — מדינה ומדינה ומקריה: בקראקא.
 בפולין הקטנה. ברוסיה. בליטא. באוסטריה. בא"י ישראל. באמריקה. —
 השבוע בכל העולם. — עדת הקראים בארץ ישראל. — שלום
 שלום — ואין שלום. ישראלי.

נלגל חוזר בעולם.

על-דבר המשבר במסחר.

בכל העתים היה כלל גדול בעולם. שאם נצחה מדינה. נברה
 על אויביה או עלתה לנצולה באופן אחר. היו כל יושביה מאושרים.
 חובת המדינה היתה בהכרח גם טובת היחידים. כל תורת משה
 הרי נוסדה רק על אושר הצבור. מבלי הביט על צרכי היחיד. לפי
 שהיחיד בכלל הצבור ואין צורך לראונו לכל אחר ואחר ביחוד. ועוד
 ברור שעבר ראו עינינו. שאחרי כל מלחמה העשירו והצליחו יושבי
 המדינה המנצחה והתרדלו יושבי המדינה המנוצחת. והיום אחרי המהפכה.
 שהביא מכול הדם על כל העולם. נגרף גם הכלל הסוציאלי הנזכר
 והמצאות מראת לנו את ההפך. יושבי כל המדינות המנוצחות
 והמצליחות בשעת המלחמה. בין שהשתתפו בה ובין שלא לקחו בה
 חבל. אע"פ שצברו הון רב בשנות המלחמה. נוקשו ונלכדו בפח
 המשבר הכלכלי והתרדלו. לפי נודד הצלחת הצבור כן נדלו שבר
 היחידים והפסדם. מפני עלית הוואלוטות לא יוכלו למכור סחורותיהם
 לחוץ לארץ והן מונחות כאבן שאין לה הופכים וממילא שבתה
 העבודה בכתייהרושת ומיליוני פועלים ופקידים נהפכו להולכי בטל
 וחסרי לחם. דלדול נמור בא על כל המדינות האלו. העשירים ילפו
 את אשר בלעו בימי המלחמה והעניים יאכלו את בשרם מעל
 עצמותם ויקלדו את העושר. שהביאה המלחמה לארצם. עושר שמור
 לבעליו לרעתם. בברכה המרובה. שהביאה להם המלחמה. הם רואים
 מתנת דאנאים. שקללה כרוכה בה.

ולעומת זה אותן המדינות. שכשלו במלחמה או שהרבו לסבול
 ממנה עד שהפסידו שטוחותיהן את כל ערכם וחובותיהן עולים למאות
 מיליארדים ואין עצה לפרעם או אפילו למנוע הפסד חדש להבא.
 דוקא באותן הארצות עשו היחידים עסקים טובים. ולא רק הספסרים.
 מסחרי סחורות ומחליפי שטוחות זרים והסוחרים. כי-אם כל פנות העם.
 למן האברים ועד בעלי האחוות הגדולות ולמן הפועלים ועד בעלי
 החרושת ופקידיהם. כולם עשו עושר במדינות הדלות וישחקו לאורחי
 המדינות העשירות. המתנאים באושר ארצותם.

ואנחנו יושבי פולין הגנו נמנים על אלה האחרונים. גם אנחנו
 שחקנו לאיד האמריקנים. השווייצים. ההולנדים. האנגלים. והצרפתים.

הנחנקים והנמבעים בשומן עצמם. המצב הנמוך של המרקה הפולנית.
 שהלך וירד מיום ליום. גרם שיהודים רבים חסרי פרנסה. קרבנות
 המלחמה והלחץ הכלכלי והחרם. מצאו לחם וגם עושר על נקלה.
 בקנותם שטוחות חוץ או סחורות. שעלו תדיר בערכם. לפי דת ערך
 המרקה. גם הסוחרים ראו ברכה במעשי ידיהם אם רק הכינו להם
 איוו סחורה שהיא וכן גם האבר ומכיש בעלי האחוות הגדולות.
 וממילא השתכרו גם בעלי המלאכה והפועלים. בעלי הון התרבו במדה
 שלא נראו בארץ הוות מיום היותה ולפי שיראו אלה להחזיק את
 ממונם במזומן. שמא יוסף ערכו לרדת ויפסידו. השקיעוהו רובם בסחורה
 ולא דשם מסחר. אלא לשם סססרות. כל סחורה עלתה בערכה לפי
 דת המרקה והיתה קרובה לשכר ורחוקה מהפסד. כל הבתים. העליות.
 המרתפים והרפתים נמלאו סחורות ובתי החרושת נלאו מהספיק סחורה
 הרבה כל כך. הביאו סחורה גם מחוץ לארץ ולא מצאה להם. הרי כל
 בעל מלאכה. כל מלמד. כל חזן וכל הולך בטל נעשה סוחר. אם
 גם בלי קונים. אין כמעט הוצאת סחורה לחוץ לארץ במדינה הזאת
 וכל הידים היו מלאות עבודה להכין סחורה עד אין קץ. ביחוד
 התרבו סוחרי הארץ ומעשי העוה. סחורות הנעשות במדינה עצמה ואין
 צורך במרחק יתרה להשיגן. והאנשים השתכרו ועשו עושר והתברכו
 כלבבם לאמר: שלום יהיה לנו ויד כל אויב ומקטרג לא תשיגנו.
 אע"פ שהפקחים שבהם הבישו בראנה. כי נל סחורתם הולך ופוחת.
 למרות היות הרב הבא לרגלי עליית המחיר.

ועתה גם עלינו עברה כום התרעלה של קדלת הארצות
 המאושרות עקב המלחמה. שתי סבות יש לעליית ערך המרקה. או
 בצעו הסכסוך בדבר שלווה העלינה בשלום. שהכל פתחו. שמא
 תצמח מזה מלחמת עמים חדשה ומשום זה השמיטה המועצה העליונה
 את ההכרעה מחורש לחידוש; כי תכנית המניסטר החדש לענינים
 מיכאלסקי. האומר לרשא באופן דיקלי שבר משק המדינה ועצותיו
 מצאו מסכמים בכל המפלגות. עוד לא נודע כיצד יהיה מראה
 התכנית הזאת במעשה. אבל עו רוחו ואריר חסצו להניח ידו על כל
 מקומות הפצעים ולנתחם משרשם או כמו שהוא אומר: לטאטא
 במטאטא ברול את כל האשפה הצבורה ברסת אונאים שלנו; לספור
 חלק מן הצבא המיותר. לכטל בתי פקודות מיותרים. שלא נוסדו אלא
 להמציא משכורת למוחסים. הרוצים להיות מסובים על שלחן המדינה
 חנם בזכות אבות. הוא רוצה לאסור על הסיים ועל חבריו המניסטרם
 להוציא ממון שלא בהסכמתו. הוא אומר להטיל על כל יושבי פולין
 להרים תרומה הנונה. חלק מסוים מהוונם. לצרכי המדינה. להמעיט את
 עורף ההוצאות על ההכנסות ולהקטין את חובות המדינה. בתכנית
 כזאת נדל האמון בחוץ לארץ כלפי המדינה הפולנית וממילא על
 ערך המרקה וירד כנגדה שער הוואלוטות הזרות.

אבל דא עקא. שהעם בראותו את השנוי לטובה. חדל מקנות
 דבר. שאינו מצרכי אוכל נפש. כי הוא מקוה. שבעוד ימים אחרים

שלוש הממלכות בבת במלחמה וכולן יתחלו מפלגה כי עצומה. שיוכל כל חלקי פולין לקום יחד לתחיה שלמה — לנס כזה אפילו ההולמים ובעלי הדמיון הגדולים לא נועזו לקוות, כי דבר כזה נראה חוץ מגדר האפשרות. ובכיון לא הדל העם הפולני מלשיר את שיר תקותו. עוד לא אבדה פולין ולקוות לגאולה שלמה ותקוות זאת יכול היה העם הפולני לסייד רק על המשפט העולמי. שסוף סוף מצא את דרכו לפתור את חלומה. בשם חרות והחופש לכל העמים המדוכאים נצחו במשלות האנשנט על כמשלות המרכו ובין כל העמים המרו אים שבה גם פולין לתחיה.

הזכות היתה לנו היהודים לקוות. שפולין השבה לתחיה תדע להוקיר את אותו האידואל. שבזכותו ננאלה. אבל מה אנו רואים באמת? העם הפולני לא קבל עליו את תורת המוסר המנצחת, תורת הצדק והמשפט העולמי. אלא את תורת הלוחץ המנוצח. תורת הוודע הנשברה. רעיונות כאלה עולים מבלי משים כמחו של כל אדם הסוקר על כל הנעשה פה מיום ששבה פולין לתחיה ועל מה שמחכה לנו היהודים פה לעתיד. את העבר כבר ראינו ויורעים אותו ואין כדאי לשוב ולעורר. דיה לצרה בשעתה... אבל בנוגע להעתיד אין אנו רשאים לעבור עליו בשתיקה. אדרבא מוכרחים אנו להביא נכחו בעינים פקחות. ולכלי לסוג אחר ממצב הדברים האמיתיים, כי אם אמנם מרה היא האמת, אבל בכל מררותה טובה הוא מן ההויה אמר אחריה. בחנוים הפוליטיים בוורשה מתנהל כעת מוים בדבר מתן אוטונומיה לנליציה המזרחית. שלש הצעות של אוטונומיה כבר נתפרסמו עי העתונות, וכולן, כוונ של הקנאים הימנים כך אלו של החפשים השמאלים. עוברות עלינו היהודים. על קבוץ לאומי של ששים רבוא נפשו, על דבר שאינו במציאות. אם מחברי ההצעות חושבים לפתור באופן כזה שאלת נליציה המזרחית בכלל ושאלת היהודים בפרט. אין זה אלא הדיוטות פוליטיות. אוגאה עצמית. על ההצעה של השמאליים. שפושעי ישראל כפרל ודיאמנר המה מראשי מדבריה. אין כדאי אפילו להתעכב, כי מהאדונים האדומים האלה, המתאדמים עוד יותר בשמוכירים להם מוצאם היהודי, בוראי אין לקוות. שירשו זכות היהודים, אעפ"י שבבחירות הם דורשים דוקא מנדט יהודי. אבל אם אחרי מלחמת העולם וכל תוצאותיה. אם אחרי הצהרתו של כלפור, אחרי החוזה הורסילי, אחרי סקריו ובפולין חפשיה עומדים אנו יהודי פולין בנדון דרישותנו הלאומיות באותו המקום, שעטדנו בו לפני עשר שנים באוסטריה; אם אחרי כל אלה מעוים פוליטיקאים פולנים לבוא לנליציה המזרחית בהצעות כאלה, או ברור הדבר, שהאדונים האלה לא למדו כלום ולא שכתו מאומה במלחמת העולם... ידעו נא האדונים האלה, שהיהודים בנליציה המזרחית חיים וקיימים ולא יתפצו למות מיתת-שתיקה. וכאשר יכריחו אותם להרים את קולם אל יאמרו נא או שהיהודים מוסרים דינם לממלכות חוץ ותוצאות בזה נגד ממשלתם, ידעו נא האדונים האלה, ששרות רעה מאד הם עושים להעם הפולני בזה שאינם מכיאים בחשבון את דרישותיהם הצודקות של היהודים ומכיחים באופן זה שאצל הפולנים אין ליהודים מה לבקש ולמצא ודוחים את היהודים בשתי ידיים אל העבר רשני. היהודים מצדם נכונים היו להעביר קו על כל מה שנעשה להם עד עתה. ובספירת העם, שהיתה זה עתה, הראו היהודים אמנותם במדינה הפולנית במדה גדולה כיב עד שאמילו עתון אנטישמי כהסלףואי הלבובי מוכרח היה להכיר את פטריותם ולהלץ את ישרם. ואם עי הצעות כאלה מרהקים עוד הפעם את היהודים מעל הפולנים, אל נא יבואו עלינו בתלונות אם ינסו יהודי נליציה למצוא דוח והצלח ממקום אחר. אל ינסו הפוליטיקאים האלה להסב את גלגל ההיסטוריה עשר שנים אחורנית. אוי לאונס הדיפלומטים, שאינם מכינים את אות הזמן, אמר דיפלומט אשכנזי ופוליטיקאים ממין זה הם בוודאי אותם מחברי ההצעות הנזכרות. שעוסקים בפוליטיקה עפ"י רצפט נושן שלפני המלחמה.

הזול כל הסחורות. שממו כל בתי המסחר, אין עבודה לבעלי מלככה והסחורות במחסנים ובכתי החרושת מונחות כאבן שאין לה תפכים. ובתיחרושת הרבה נסגרו והפועלים שולחו הביתה. והמשבר בפולין מורגש בכל המקצועות. הספסרים והסוחרים הפסידו בסחורותיהם ואעים שאינם מורידים עוד את המהירים במדה מרובה. הרי סופם להוריד וההפסד יהיה רב. ואלה שרכינו סחורה הרבה במזמן ורים והם משלמים רבית נכונה כמנהג העת, הרי בעל-ביתם ימכרו סחוריהם בכל מחיר, שיציעו להם. בעלי הוואלוטות והחלפנים הפסידו כל הונם כשטרות-חוץ, שצברו לסחורה. ומיליוני פועלים נשאר חסרי לחם. ואליהם נוספים בכל יום אלפי אנשי צבא, שלישים ופקידים, המשולחים הביתה. בעמיו של מיכאלסקי, שאינו רוצה באוכלים ואינם עושים, ודבבות שבויים השבים מארץ שבים מרוסיה, כל אלה צריכים לחם לאכול ובגד ללבוש וסאין לאל יד הצבור לפרנסם. עתידים שונאינו לשסות אותם ביהודים, כדי לפרוק עולם מעל צוארם. חלילה לנו מהעלים עינינו מן הסכנה החדשה המרחפת עלינו. כל צרת הבאה לעולם אינה באה אלא בשביל ישראל. והרי לנו משבר חדש כאותו שנא במערב, אחרי שבע, שנות השבע תבאנה שנות הרעב. גלגל הוא החוזה בעולם, זה הכלל: רע למדינה — טוב ליחידים, טוב למדינה — רע ליחידים. וזהו המהפכה, הכללי טבעית, שהביאה לנו המלחמה. והיהודים התלויים על בליטה מרגישים כל משבר כראשונה. וכאשר ירגישו גם האחרים את הפסדו ויגלו את האשמה על היהודים.

ש. מ. לזר.

לשאלת האוטונומיה בשביל נליציה המזרחית.

אם נמצאו לפני מלחמת העולם אנשים, שלא האמינו במשפט עולמי ובצדק-אנושי, באה המלחמה הזאת והראתה בעליל במה גדול כחו של אידואל המוסר על המשפט העולמי הזה. עוד לא נמחו מזכרוננו נצחונותיהם הכבירים של הגרמנים על שדות הקרב השונים; עוד לא חדל בחלל העולם הד קול שאון שכרה של ממלכת הצר הענקית, שנתפוצצה לרסיסים תחת מהלומות האגרוף המזוין של הגרמנים. עוד טרם נשכחו נלי הגבורה והעז, שהשתכחו על שדות בלגיה וצרפת, ששטפו כמרוצם השוכב את המבצרים החזקים שבעולם במלונות מקשה. וכמעט נראה היה, שאין אומה בעולם, שתחזיק מעמד בפני גרמניה.

והנה הופיע העם האנגלי, שדבריו נביאנו היו לו לקו וקרא להגרמני: דום! לא כחיל ולא בכח כי אם ברוח. וברוח הזה של הנביאום נהל את מלחמתו נגד החיל והכח, בסיסמא של חרות וחפש לכל העמים המדוכאים. רכש על צדו את רגש המשפט והצדק העולמי ובהסכמה לזה בא ווילסון והעמיד את משפט העולם על ייד העקרים שלו, שעליהם היה לשמש בסיס לחופש וצדק עולמי והראו את הפלא ההיסטורי, שכת האגרוף הגדול שבעולם נכנע מפניהם.

העם הפולני הראה בקין השנים האחרונות, שהוא מאמין אמונה שלמה במשפט העולמי הזה. מיום שאבדה לו חרותו המדינית וארצו נחלקה בין שלש ממלכות אדירות. לא חדל אף רגע מקוות ומהאמין שהמשפט העולמי ישיב לו את חרותו וארצו. אמנם קשה היה להבין כיצד יצא הדבר הזה לפועל, כי אצלמלי נספתה פולין לכהיפ לממלכה אחת, אפילו האדירה שבאדירות. יכול היה העם הפולני לקוות, שבזמן מן הזמנים יסוב גלגל מזלה של הממלכה הזאת אחורנית והוא יסיר אז מעליו עוד שעבודו. אבל כי נחלקה לשלש ממלכות קשה היה לתאר באיזה אופן תמצא פולין שוב את חרותה, כי בנפול האחת ישנן שתיים ובנפול השתים תשאר עוד השלישית, כי יסתככו כל

העובדה שהקהלות משתתפות ואי יצאה מרשות מפלגה. הוא מציע שמאת אלף תתן הקהלה בשנה הזאת והשאר חמשים אלף בארבע שנים. מר יצחק פרינקל מתנגד לקצבה זו, לפי שחלק מקרן היסוד נועד לצרכי תרבות בא"י והיא תרבות זרה, שגדלה את הבלתיחוביים, הפטלורים והדיניקנים ואפילו הטובים שבבני תרבות זו למשל האמריקנים. סגרו את שערי ארצם בפני פליטי החרב המבקשים מפלט. בשביל קבלת תרבות זרה הרבה ארצנו ונלינו ממנה. הוא מסכים לעיקר ההצעה. אבל רק בתנאי, שתחזור אל הועדה ותקצוב סך כזה גם לקרן הישוב של "אגודת ישראל". — ד"ר הילף שטיין מתמרמר עליו על השוותו את תרבות א"י והדרשה לו יושל העכוס ושל בלתיחובין ופטרורא. כדי לעלוב את מעשי הציונים ולמאסם. מר בירנהק אומר, כי עדיין החרדים לשיטתם יפכו שאין לישדאל אלא עבר ואסור לחשוב ולעשות דבר להטיב את העתיד בידי אדם. גם ד"ר פלדבלום נער בו כנאום ארוך. — מר משה דייטש נשא נאום ארוך מאד השעה ומחצה. פרט מתוך נליונות. היודי את כל השמעות השונות על הציונים המצויות בפי מתנגדיהם כל הימים. פגלג על הסכום הפועט שנפצב ונבא שהיחידים ילמדו ק"ו ויתנו פחות מזה. התפאר במעשי. שלומי אמנו"י. שמרבים הם להתנדב ואפילו חסידו בלו התחילו כבר לנדב. ורק החרדים יבנו את הארץ בלי רעש והתפארות ודוקא ע"י יחידים אנשי מעשה בעלי הון. בנדבות ובמלים לא יבנו מדינה. להחרדים היו אספות גם בדבר יחודי אוקראינה והם יעזרום. לאגודת בעלי חרושת חרדים העולים לא"י נספתו רבים וקנו מניות בנות מאה ל"ש. גם הוא מציע להתחזר את ההצעה אל הועדה ולדרוש הרבה יותר. — נרשמו עוד ששה דוברים והצעות להנביל מספר הדוברים נדחו. מר פרינקל מצטרף. שעקמו דבריו. מר שפירא אומר דברים נכוחים להגן על בני העוורים. שהאשימום החרדים בפריקת עול להכעיס. לא הם אשמים בזה אלא הדור והתנוך הרע. הם מוכסים נפשם על עצמם ועל ארצם ואמונה לתורה תכא ממילא בסביבה אחרת ותנוך טוב. בשעת דבורו קם סער גדול עד שנדחה שישלחו המריבים יד זביו. גם היציע התערב. מר וואלאך ומר היימן עמלים בנאומיהם להשתיק את הצדדים הדורשים לחרול מפוליטיקה ומריב, אלא להטות שכס אחד לעבודת העם. וואלאך דורש לדחות את ההצעה ולהצביע בסתר. — ד"ר פישלוביץ דורש להצביע תיכף ולקיים החלטת הועדה. וגם אמנם נדחו כל ההצעות המתנגדות והמפשרות ונתקבלה הצעת הועדה.

בפולין הממנה

המסחר "החפשי". הצירים היהודים בסיים התקופה את המניסטר לפיננץ והמניסטר לפלכלת המדינה על-אדות המסחר בביצים המוצאות לחוץ לארץ. כאשר הותר המסחר החפשי, הצריכה הממשלה להוצאת ביצים מן הארץ רשיון מיוחד ותחת לתת את הרשיון לסוחר ביצים מומחים מקדם. נתנה אותו במנופול. לאגודה חדשה בהפסד פעם ולמדינה והיא משתכרה בכל וואנון ביצים 19 מיליון מרק. לססנר ריוח עצום כזה לאנשים אחרים ולעשוק את כל האכרים ואת כל היהודים. שהיו מתעסקים בזה. היו הוא מעל במדינתנו. צריך

יהי אך שיהיה הפולנים בנליציה המזרחית כמו היהודים. הם שני כועטים לאומיים בלי תביעות מדיניות ותפקידם יהיה יותר תפקיד של הגנה עצמית ודוקא עיני יכולים היהודים והפולנים פה להיות יחד בשלום ואחוז ובתמיכה הדדית של האינטרסים המשותפים. התנאי הראשון לזה הוא הכרת זכויותנו הלאומיות והתרבותיות ומוכסחני שהפולנים בנליציה המזרחית אם ישאלו לדעתם בודאי לא היה מונעים מהיהודים את זכויותם והיו בחרים בשלום עם היהודים מכריבות וקטשות המרעילים את הייחם הם כחיי היהודים. העם שחי ק"ן שנה על תקות החרות לעמים המדוכאים ועל רעיון המשפט והצדק העולמי. הליצה לו להזניח את האירואל הנשנב הזה כשהוא נוני לעמים אחרים...

יוסף שמערן — לבוב.

מדינה ומדינה ומקריה.

בקראקא.

דאגות הסוחרים. ביום א' שבוע זה היתה אספה רבה בהיכל חברת הסוחרים להועץ בשלושה דברים: המשפטים על אונאה כמסחר הסחורות, החוק על שעות העבודה והוצאת כתי-המסחר מתחת התגנה על שוכרי הדירות. דברו על הענינים האלה היודי מר דימלר. מר שכטר, מר שנקר וציר הסיים ד"ר טהאן. בוכוח השתתפו מר פיצלי, פרומוביטש, הורוויץ, רונברג והוחלטו ההחלטות האלו:

- 1) אספת הסוחרים בקראקא דורשת בטול ההשגחה על הסוחרים מצד הרשות. על קביעת המחיר יכריע ערך כל סחורה כשוק. ובטול כל הקנסות, שנקנסו סוחרים אם המחיר מתאים עם מחיר השוק.
- 2) מחאה עזה נגד החפץ להסיר את הגנת החוק מעל שוכרי בתים מסחר, כי זה יגרום חרבן כל המסחר וגם קופת המדינה תכא לירי הפסד והיוקר יאמיר עוד יותר ובעלי הבית, שיהיו שותפים לכל עסק, לא ישלמו כלל מס מזה והמספרות כבתים תהיה לחמם חדש ומה יצמח הפסד לתרומה החדשה, שתנבה הממשלה.
- 3) הסוחרים מסכימים לחפץ המניסטר מיכאלסקי להתיר להם לשכנח בחנות עם בני ביתם או עם משרתם, שיקבלו שכר מיוחד, ודורשים לבטל את סדר שעות הקוץ. האספה יצאה מלאכות לווארשא, למסור לממשלה את ההחלטות.

אספה כזאת היתה גם לחברת הסוחרים הנצרים וגם בערים אחרות.

ישיבה סוערה במועצת הקהל. ישיבת מועצת הקהל מיום ג' של שבוע זה תשאר ימים רבים בזכרון כל הנוכחים בה. ישיבה של קנתור והתנגדות היתה זאת. וכל הבא אל ההיכל הכיר מיד, שאיזה דבר בלתי רגיל יתחולל פה, כי היציע למעלה, שהוא כמעט ריק בכל ישיבה, היה מלא בפה אל פה, חסידים וכחורים מצד זה וציונים מצד זה והיציע התערב כמה פעמים בוכוח ע"מ להפריע. היודי פתח את הישיבה בהודעה, כי ה' אדולף פלמר נתן חצי מיליון לביה"ח ועוד נדרות קטנות נקבצו לשמו. הרמת מחיר קבר עד מאה אלף מ' והמס החדש לקהל מכל חופה נתאשרו מאת הרשות. — ומיד נגשו לסדר היום, שבראשו עמדה הצעת הסקציה לממונות, לקצוב סך 300.000 מ' לקרן היסוד. סגן הנשיא ד"ר פישלוביץ הטעים את ההצעה בנאום של אהדה כאחד הציונים, באה העת לבנות, לשוב להחיות את ארצנו ולשוב לחיי עם וכל העם צריך להשתתף בבנין א"י. כי אין לו כל תקוה בארצות הגלות. כולנו רוצים בחיים עצמיים בא"י. אמנם הסך הזה מצער הוא, אבל אין יד הקהל משגת לתת יותר, כי אין הקהלה עושה עסקים ולא הכמות היא העיקר, אלא

שחלמיריה מתעסקים בהם. כל גדולי הממשלה ובראשם הנגראל זליקובסקי בעצמו וכל מנהלי בתי-הספר הפולנים ותלמידיהם בקרו את התערוכה והתפללו על הנדליות, אשר עשאה החברה בהרביצה למורי עבודה פוריה.

באוסטריה.

חרפת עמם, פליטי גליציה בווינא, שצורריהם מתנכלים עליהם להמעיטם ולנשלם בהעבירם עליהם קול, כי הם עוכרי המדינה ועושקיהם, נכשלו שוב בשני נוכלים המבאי צים ריחם ונותנים סתחון מה לשומניהם לקטרג עליהם. יהודי עני אחד, רייז שמו, התרנל בימי המלחמה להכניס מרכולתו אל בית חרושת הטבק. ובזכות מכרו ביצים לסקידים מכרו לו טבק בזול. העסק הפעוט הזה התפשט ברבות הימים והיה למסחר רב הענפים והכמות. רייז הספיק מיני מכולת לכל סקיד בית החרושת ולחבריהם ולחברי חבריהם והרנילם למקח שוחד במדה מרובה והמה הספיקו לו וואנונים שלמים טבק וצינורות, למכרם בסתר במחירים גבוהים ולהוציאם לחוץ לארץ. הוא נעשה מיליונר בזול מאה והמה נעשו נגבים, מועלים ולוקחי שוחד. רייז והפקידים הרמים עמדו לדין, שהיה משפט מרעיש ומרניז לכמה ימים בווינא. רייז יצא זכאי והפקידים נענשו. אבל הרושם, שנשאר בין אזרחי העיר הוא, שיהודי גליציה הכניסו רוח עושים, רוח תרמות וחמירות מנושמה וחמסנות בין האשכנזים הכשרים והשחיתו מדותיהם עד אין מרפא ועשו את הפקידים נקיי הכפים לבוגדים ועוכרי עמם בבצע כסף.

משפט שני כזה היה בווינא לעירך הדין הנליצי ד"ר רוד לוויטר, הנאשם בזיוף תעודות שונות לכני ארצו. אם נכשל יהודי פשוט נבער מרעת, שאין לו כל הנוך מלבד התננות בשוק עירה גליצית וממיט חרפה על עמו, עוד אפשר לזמר עליו זכות: הרבה החנוך עושה, הרבה התננות עושה. אבל עורך-דין חניך בתי סטל נבזהים, בעל השכלה ובעל נמוס, — כמה יצטק ? הרי כל חרפתו מניעה על כל בני גועו וארצו.

בארץ ישראל.

בית כנסת. בשבוע שעבר הבאנו את הבשורה המשמחה, שנתעוררו יהודים להסיר הרפה מישראל במקום קדשנו תחת הכותל המערבי, שלא יכלו יהודים לערוך שם תפלה ועתה נשכרו סמך לכותל הדרום ערבים לבית כנסת קטן. זה מזכירנו עובדה מחסירה, שאע"פ שרוב יושבי ירושלים הם יהודים יש לכל כתה נצרות בית חפלה מהודר, מקדש גמור, למחמדים יש ממנו עומד במקום בית מקדשנו, רק ליהודים לבד אין עוד בירושלים בית כנסת הגון אפילו כזה שיש בכל עירה קטנה בפולין או באשכנז. כל בתי תפלתנו בעיה"ק הם חרבות או הדרים שכורים לפי שעה, אבל לא ביכני במובן האירופי, הנציב העליון קרא לחשובי היהודים בירושלים ודבר על לבם והסביר להם מה מזור הדבר, שבשעה שאנו זוממים לעשות גדולות ונצורות בארצנו, נשבת את הדבר הראשי והראשון, שהיה ליהודים בנויה בכל מושבותיהם: בית-כנסת, שהיה בעיר חסרתנו עכ"פ בית כנסת אחד נהדר כמו בעירה פולנית קטנה.

באמריקה.

קו-קלוקס קלען. כך נקראת, כידוע הסתדרות המאות השחורות באמריקה, שקשרו קשר על כל הזרים לרחצם, לרצחם ולהשניאם. ברחובות שיקאגו התייצב איש והמיק פגרום על היהודים. בידו אהז קנה עופרת והראה את שומעיו איך להכות את היהודים. האדם הזה הוא פולני וחבר אגודת קו-קלוקס-קלען, האחוזה בשיטת סדום לרדוף כל עם זה. אך אמריקה אינה רוסיה והשופטים יודעים, שחוקים נכתבו כדי להתנהג על פיהם ותפשו את המרצח המטיף לשפיכת דמים, בית הדין ענשנו לקנס של מאה דולר.

להטיל מס על הוצאת ביצים, כדי שישאר הרווח עכ"פ בקופת המדינה, גם להחזיר את העסק לאלה, שהיו מתעסקים בו מעולם המסתפקים ברווח ממוצע.

בטול תעשיות יהודיות.

בהם כל ענפי הפינסות היהודיות, בטלו גם התעשיות האחרות, שהיו נהוגות בין היהודים משנות קדם, כן למשל הפריחה ברוהצין תעשית ארז לאדרות אכרים, במסמיעניץ תעשיות פרוות אכרים, בקולומיה תעשיות מליתות, במאסיב תעשיות עטרות למליתות ועוד אילו מיני תעשיות, שהיו גם מסחר לכמה בתיאב ומשכורת, לאלפי סועלים יהודים. המלחמה נרסה גם את אלה וכל מי שהיה מתעסק בתעשיות עומק היום בוואלוטות, אך כמדומה שאחרי המשבר הנוכחי גם התננות הקלה הזאת תאבד. — ביאפלא הוכנה ע"י הועד האמריקני תעשית חדשה בקרב היהודים: תעשית כפיות (בתי-ידים) של צמר והובאה, שמה עשר מכונות, אך אין מי שיעסוק בזה, כלומר לסדר את העבודה ולהשניח עליה ולקבל מאת העובדים את סחורתם ולהפיצה בין הסוחרים. כפי הנראה גם בזה יד מסחר הוואלוטות היתה במעל, כי נוח לכל יהודי לקנות שטרי כסף ולקנות לעושר מאשר להסתפק בשכר קצוב, והמכונות שוכחות ואין בהן תועלת.

מועצת המפלגה.

בלבוב היתה בשבוע הזה מועצת חשובי הציונים מכל הערים, להועץ על סדר העבודה הציונית בסתו, וביתוד בענין האוטונומיה הגליצית, הנדרשת מאת צרפת והנחוצה מאד אחרי גדלי מומות המרד של הרותנים. המפלגות הפולניות יעדכו תכנית אוטונומיה, מבלי להביא בחשבון כלל את היהודים, מבטלים אותם כאלו אינם. על הציונים להראות לחקיסים, ששעתם משחקת להם, כי עם ישראל חי וקים ואינו תלוי בהבל סיהם ובחסדם של איזה וואיטק או יאשו...

ברוסיה.

נקמת קמינו. כפלוצק נגמר משפט 77 איש, שעשו פגרום ביהודים יושבי סטארואווא הסמוכה, הרנו 10 יהודים במיתות משונות ואכזריות, שסעו כרסום, כרתו שדי נשים ורמשו מחות ילדים, כמה עדים יהודים העידו על רבים מהם: במקום פלוגי עשיתם תועבה פלוגית וכו' עד שהודו הרשעים וקראו בשם את האופיצירים, שהסיתום לעשות כן. המשפט נמשך שלשה ימים ואחר עשר מהנאשמים נידונו לדין. — ממשלת רוסיה דורשת מאת ממשלת רומניה, שתוציא לה את ראש הלסטים מאכנו, שהרוה חרבו מדמי יהודים נקיים, ועכשו הוא מתחבא ברומניה. רוסיה טוענת, כי אין האיש הזה פושע מדני, כיאם רוצח פשוט, ואין רשות לרומניה להתנות תנאי שלא להמיתו, כי גם ברומניה יש עונש מיתה.

בליטא.

גרים מתרבים בוויילנא. בוויילנא מתרבים בימים האלה מקרי גור, בעתוני וויילנא מצויים עתה ידיעות כאלו, בימים אחדים נוספו בוויילנא שבעה גרים, בין אלה נמצא גם אופיציר צרפתי. בתחלה כאשר פנה אל הרבנים בבקשה להכניסו כבדית אברהם, השיבו פניו ריקם, כי אינו עדיין מלאימים, אך הוא טען, כי ע"פ חוקי צרפת נחשב איש צבא כמלאימים, כאשר העיר על זה הקונפול הצרפתי. גיורו הרבנים, סבת המחזה הזה לא קשה למצוא, בכל מקום שהורמה קרן ישראל במובן לאומי, נספחו גרים אליהם, כי אמנם יתרון דת ישראל מכירים כל העמים, אלא מפני שפלות היהודים יתכנישו הגוים להתחבר אליהם וכאשר אין תורם קרנם קצת ירבו הגרים, ובליטא אפילו של וויילנא יש ליהודים תפקיד מדיני גדול.

תערוכה יהודית בוויילנא. הוצרה ע"י עבודה, המלמדה את בני היהודים מלאכות, ערכה תערוכה של כל מיני התעשיות.

בן עזי הטבראני, 2) שהיה מדרקק ומקונן מסורסם ושלא קינה אל הנולה 3).

כשדושים או ארבעים שנה אחרי סלמון, בסוף המאה העשירית 4), חי ופעל בירושלים אחד מנדולי מחברי הקראים וחכמיהם סהל בן מצליח הכהן אבו אלסרי. בימיו נתחזקה הצדה והוא מצא מקום רחב לעבודתו. מלבד היותו מעמיק השפה הקראית ומבססה 5) מחבר סדר תפלה 6) לבני כתתו ומפרש את המקרא, היה גם עובד חרוץ לרעיון הישוב הקראי בארץ ישראל וקבוצם שמה. על עבודתו זו נחשבת קריאתו הנמרצה אל כל הקראים שבעולם. לבא לארץ הקדושה ולהתישב בה 7). בדבריו אלה נשמעה התפרצות הרגשות של אבלי ציון, והשאיפה הכבירה לכנוס בני כתתו בתוך ירושלים הבנויה. בין שאר דבריו נמצאים הדברים האלה, שהנם מלאי ענין ומסיצים אוד על רוח כותכם יעד מצב הישוב הקראי :

... אחינו ישראל! בכקשה מכס תנו יד ליי ובאו למקדשו אשר הקדיש לעולם, כי היא מציה עליכם בלב התקושושו וקישו חנוי לא נכסף, סתורנו הקבצו לעיר הקדש, וקבצו את אחיכם כי עד עתה אתם גוי לא נכסף לבית אביו שבשמים וכו'... ודעו אחינו כי עתה ירושלים שממה והיא היתה רבתי בנוים וכו' והיום היא בתוך האמר מעסרת ונשרפת, ומשנסת וננרפת, ולמשל עמים היתה כתתת. לבן אכלה נכביר ולקהלה ארעיד, ולדמעות אוריד וכו'... אחינו! ירושלים חשופה חרושה כפופה שאופה רפופה, אסורה ביד זרים, צעקת מיד מכעיסים וצרים, ונכססת לבניה הפוזרים, עד יחוננוה אוהבי מישרים, ויבואו אחד מעיר ושנים ממשפחה וקנים ובחורים, לקונן על ציון וירושלים, על שבר יהודה ואפרים וכו'... אחינו! מקדשכם אסל ולא ננה לו וכו'... אחינו ירושלים חרבה שחרה נולה וסורה ונלמודה, ואתם מתרפים ועל משכבכם ישנים, וכו' ננסת היתומים לבשי שקים צמים ומתענים, צמד עורם על עצמם, עזבו מסחרתם, ושכחו מישפחתם ומאסו ארץ מולדתם, עזבו ערים, ושכנו הרים וכו'... אחינו! עד אנה אתם מתרפים ומואסים בארץ אלהים ונהלת צבי צבאות גיום ביד אויבים ותבואה מרבה לבני יאחיכם האכלים לילה ויומה לא יחשו וכו'. דעו כי אחיכם ישראלי אסירי החקוקה, עניי הצאן, קבוצי הנולה, רעבי תורה, צמאי אלה, מכקשים עורה, מאל מושיע בעת צרה וכו'... אחינו ירושלים ציון נתונות ביד שתי אומיות, ציון ביד עשו, וירושלים ביד בני הגר, לבן חמל על עמו לתת להם חקיה לעבודתה, ולדא כן פאולה (כטולה) עבודתם, כן אין מקים להתפלל אליו הוץ מן המקום הזה, וכו' וכו', עוד יקנו בתים ויבנות ויבנים בארץ הזאת וכו', עתה אחינו! שובו לארץ אבותיכם והעזרו עם אחיכם נגד אולם ההיכל וכו' וכו'.

... האלהים יטהר אותה (את ירושלים) וכו' ויתן לעמו חנינה, ויגדיל תורה נאמנה, ומבין החוחים תעלה שושנה, וירושלם כעיר שחוברה לה והוכנה, בצלה יחסו עדת מי מנה וכו'.

כי הימים ההם היו ימים של קבוצ לשוב הקראים בארץ, נראה משאר דבריו בקריאה ההיא: ודעו אחינו! כי ירושלים בזמן

2) אין להכריע אם היה בן טבריה, או נקרא טבראני על שם שהיה מדרקק, חכמה שיצאה מטבריה.

3) נרססה בלקושי קרמוניות לפינסקר.

4) לפי פינסקר (לקושי קרמוניות, נוספות 30) חי סהל בן מצליח במאה התשיעית ולפי הרכבי (מאסף נדחים 13) במאה העשירית. לונץ קובע את המאה ה-11 ופוזנסקי את המאה ה-11.

5) חבר ס' המצות בחלקים אחרים בערבית ונמצא בין כ"י של אבן רשף (הרכבי, מאסף נדחים 13); ספר דינים (אולי זה הוא ס' המצות), שנזכר משמאל בן משה המערבי בס' כתאב אלמרשד וספר בדקדוק שנזכר באשכול הכופר להרם.

6) לונץ, ירושלים תרע"ו.

7) קריאה זו נמצאה אהרי ההקדמה הערבית לס' המצות, שחבר, ושנפרסמה ע"י הרכבי (במאסף נדחים סימן 13),

הרפורם המהודש. ליהודי אמריקה קם נואל חדש בתור מתקן דת ישראל, שמו בירנהיים בלואיסוויל, הוא לא חדש כלום, אלא הוור על כל תקוני היהדות של המאה הי"ט: העברת השבת ליום א', בטול השם יהודי ושמירת השם ישראל, בטול השם סינאנונה ומספר וכנוי בית התפלה בשם ששרטש ישראל, בטול כל המצות המעשיות והעמדת היהדות על איאמונה ועל מוסר הנביאים, שהוא גם נחלת הנצרים וכו'. הוא מרביץ תורתו הישנה הלזו בע"ס ובכתב.

השבוע בכל העולם.

בבית ראשי הכהונה הדותנית בלבוב נלתה הפוליציה קונגרם של קומוניסטים, שנועד לשני ימים. בבית נמצאו כתבי תעמולה וכל צרכי הנועדים, שלא יצטרכו לצאת החוצה, נתפשו אנשים רבים. בקונגרם השתתפו אנדרות סקידים. — הממשלות הארירות דרשו מאת ממשלת אונגרים, למסור את המלך בידי מצביא אנוות אנגלית, החונה על נהר דונאי להביאו לנאלאץ ברומניה עד אשר יחלישו בדבר מקום שביו הקבוע, והאנטיאנט הקפנה הזהירו את האונגרים להעביר את קארל ומשפחתו ממלכותם. — בריאן, ראש הממשלה הצרפתית, נסע לאמריקה, להשתתף בוועידת השלום בושינגטון. מאנגליה נסע בלפור. — בנליציה התפשטה מחלת השנעון בין כלבים וחתולים. בכל יום ויום מביאים לבובה בניאדם נשוכים מכלבים או מחתולים שוטים. — שיטת המניסטר הפיננצי הפולני מיכאלסקי מרומה כבר מלפניה ומאחריה וגם תוכה מוטל בספק, לדרישתו לבטל את 8 שעות העבודה מתנגדים הסוציאליים, לדרישתו לעכב את חוק חלוקות האחוות הנרולות מתיצבים העממייים כצרי שני תנאו אסל נמסרו לוועדות ובלי ספק ידחו, ותנאי התרומה הנדולה מרכוש כל איש ואיש מוצא מכשולים עצומים, כי בפולין אין אדם משניה על צורך הצבור, כל חרות המדינה ניתנה רק לצורך היחיד לפי דעת הפטריוטים הקנאים, הממשלה מזוהרה ואין חרד לתקון המדינה, הפטריוטים דמו, שהתרומה תוטל רק על שכמ היהודים, אבל הלא אין זה מספיק, הרי רוב העושר צפון בנגוי התקלאים, ובניתים הפסידו רוב היהודים בפולין את ריב הונם בירידת שער הוואלוטא והסחורות, ובכן כסאות הממשלה החדשה בעלת מטאטא הברזל מטים לנפול. — כל הסחורות הוזלו ברום ערך המרק, רק הלחם עורנו ביוקר, טעם הדבר הוא, כי מאות וואנוני דנן יונדרו בכל יום לפוסוסיה ואין ממה. — ממשלת רוסיה הסובייטית קבלה על עצמה בפירוש לשלם חובות הצאר, שלזה במערב עד יום סרוץ המלחמה, עד כה סרכה להורות בחובות האלו, את התנאי הזה דרשו הממשלות, כדי להספיק מזון לרוסיה בשנת הרעב בזקופה.

עדת הקראים בארץ ישראל.

מאת ראובן טאהן.

(המשך).

בין הקראים המצוינים או בארץ הקדושה, אשר פעלם נכר היה במרב אחיהם, נחשנו מבורך בן נתן 1) ובן זמנו יהודה

1) ש"מ סוזנסקי מספק בקראותו ולדעתו אפשר שהיה רבני ומה שקינתו נמצאו בחזונו של קראים אין ראיה, כי הרכה מפיזי הרבנים וקינותים נאספו לתוך סדורי הקראים ואספותיהם.

יהודה (8). גם יעקב בן שמואל היה יליד ח'ר' ובא לירושלים. והיה מתלמידי ישועה בן יהודה. אף תרגם מספרי רבו זה מעברית לערבית. ממציאות החכמים והמתכרים האלה יש לשפוט. כי הימים היו ימי פריחה רוחנית לקראים בארץ ישראל. ביהוד נתרבה הישוב גם על ידי עליה מחוץ לארץ. לא רק יהודים בודדים. אלא אף שיירא של קראים — אמנם קטנה — עולה בשנת 1002 מעיר צופוט קלעא (סלעיה יהודים) בחצי האי קרים. ביניהם נזכר בשמו משה הירושלמי (9). שעל מצבתו חרותים הרבנים האלה: טוב מזלו של האיש הזה וחבריו הביאים למעית קברי דוד המלך ושלמה בן עזיה שער עתה לא נכנס בהם איש וזלתי נשם). ובמחצית השניה למאה הי"א אירע מאורע היוצא מנור הרגיל: רבני מלומד ממדינת קשטיליה. ושמו אבן אל תראם. עזב את ארצו והלך לירושלים ולמד שם אצל הקראי ישועה בן יהודה הנזכר. עד כי קבל עליו את הדת הקראית והיה למטיף הקנאי. הראב"ד מוכיר בקבלתו את האיש ההוא. ששב אחר כך מירושלים ופעל בחור מפין תורת הבת בארץ מולדתו. כהדיוח רבים מן הרבנים לעשות כמוהו ולעזוב את אמונת אבותיהם המסורתיים. (סוף יבא).

(9) דונג' ירושלים תרע"ו.

שלום שלום — ואין שלום.

זה אירע באחד מימי תחלת התורף בתחלת מלחמת העולם בשנת תרע"ה בןארשא. ברחובות נהרו שורות ארוכות של ח'ר' המלואים. קצתם צעירים וקצתם מלאי ימים. קצתם מלוכשים כבר בנדי צבא וקצתם רק כובעי צבא על ראשיהם. ומחנות מהנות של אנשים וגשים וסף עוצרים אותם בכל רחוב בצעקות וידיעות. בתנועות משונות במסירות צידה וכל מיני תפעים נצרכים. בנכה. קול שאון והמולה עבר בכל העיר כמו ממעמקים נעלמים. נזירת החליצה לצבא על האנשים הבאים בימים מלאה חררות אלפי משפחות והנשים הנשארות בלי מפרנסים רצו בחוצות מלאות וועה ומחנה ופישו כפיהן במבקשות עזרה.

פתאום זרח קו אור לעם ההולכים בחושך. ומעשה שהיה כך היה. ברחוב הפראנציסקני יצא איש יהודי מתוך חנות קטנה של גנניקים וקרא בכל כחו אל מעבר למסלה: שלום, מה היה? שלחנו! ענה הנשאל גם הוא בקול רם מעבר המסלה. הנשאל היה מוכר חלב ברחוב האריך ושקו שלום מלך ר. הוא בא מבית החלוצים לצבא. שם חבה שעות אחדות עד שיקראוהו בשמו. לקרעו מביתו וממשפחתו ולספחו בצבא. וכאשר השך היום והממונים לא הספיקו לקרוא את שמות כל המהכנים. שלחו את הנותרים הביתה בפקודה לשוב מחר בבוקר. רק המקרה הזה היה ענין השיחה בין מוכר הנניקים וידידו החלבן. אך השומעים. שלא ידעו פשר דבריהם. הבינו את השאלה והתשובה באופן אחר וצלצלו באזניהם כפתקא משמים. בחללה חדרו רק שתי המלים. שלום. ושלחנו. שנתבטאו בקול רם. אל אזני מוכר הממתקים. שעמד לו על סחורתו המתומה בחוץ לא רחוק משני הצועקים. כקול זמירות מלאכי השלום ומריב ששוננו עזב את סחורתו לכה וקפץ אל קצה הרחוב. לבשר את הכניסיה הנצבה שם את הבשורה הטובה: שלום. יהודים. שלום בארץ והכל שולחו כבר הביתה! ויכנחיל! דבורים. שהחרידוהו. כן נתפרקה החבליה בחדרה וכל אחד רץ לעבר אחר. לשמח את מכרו בבשורה הטובה: שלום! שלום! כיצד, מה, מי ומתי? איש לא ידע לפתור ונס לא התענינו הרבה בפרטי הדבר. כל אחד הסתפק בשתי המלים. שהקשיב ובחפזון רץ לרחוב אחר. לבשר את אחרים. כי שלום בארץ והכל שולחו הביתה!

הזה מגום לכל בורה. ומנוחה לכל אכל. ומרגוע לכל עני נרל. ובתוכה עבדי יי הנקבצים אליה אחד מעיר ושנים ממשפחה. ובתוכה נשים מקוננות וסופרות. בלשון הקודש ובלשון פרס ובלשון ישמעאל וכו'. ובמקום אחר הוא משמע: והאלהים יתמוך ביד בני מקרא אשר בתוכחתם הטובה ובספריהם אל אחיהם נקבצו אל ירושלים תוביב צדיקים וחסידים והעמדו משמרות להחלל לפני אולם ההיכל ולבקש מאלהיהם שיושיע צאן אובדות אל עריהם.

ובמהל בן מצליח לא הסתפק בדברי תוכחה והשתפכות הנפש בלבד. הוא שם לבו לסדור הישוב על בסיס הקראות והשתדל לשכללו ברוח המסרי מבפנים. בקריאתו הנזכרת הוא מזהיר את אחיו לשמור על בני הנעורים מלשבת את הגוים. הם הישמעאלים המושלים או בירושלים — ששמוגים בזמה ומשחתים בתאות המין וברמה מקלקלות המוסר. ולשמור את הנשים והבנות מלכת אל בתיהם של אלה בימי מועדיהם. ולכלי לבא אל. בתי-מרוח שלהם.

בן דורו של סהל בן מצליח היה יוסף בן נת. שבית מדרשו נהפך לסתודה והעמיד תלמידים רבים בירושלים. אבן אלחיתו מיהם לו מספר קבוע של שבעים תלמידים. אכל אין ספק שזוהי נזומא למען השוואתו אל מספר הסנהדרין מחליט אימ' לונג. כחו היה רב בביאור התורה וגם בדקדוק השפה והבר ספרים גם בשתי המקצועות. תלמיד מובהק ליוסף בן נת היה אבן אל פראנ הרון (שמו העברי ישוע אהרן) בן אל פראנ. שמת אחרי שנת 1040 (לפי השערת פוננסקי) ועשה קצור מפירוש רבו על התורה. מפורסם הוא בשם המדקדק הירושלמי. סתם או המדקדק שהיה בבית המקדש. הוא חבר ספרים בעניני הדקדוק והשרשים (מספרי ידועים. כתאב אלמשתמל. שנזכר בשנת 1026 וכולל את יסוד הלשון העברית וגם מאמר על דבר הלשון הארמית. וכתאב אלכאפי — ס' המספיק — בעניני דקדוק ועוד) ועסק בפירוש המקרא בתבירו על התורה. שכתב בשפה הערבית.

תלמיד שני ליוסף בן נת הוא יוסף בן אברהם הכהן אלבציר הנודע בשם הרואה. שכתב ס' המצות. כתאב אלסחבתאצרי. וישבו יצא ראשון למתנגדים לשטת הרכוב בעריות ורבוני האימורים. עיקר גדלו הוא בפילוסופיה. שבה חבר את שני ספריו הנודעים. האחד. כתאב אלמחתוי והשני. כתאב אלחמייז. בפילוסופיה לא חדש שיטה חדשה. אך הלך בדרכי המעולה. ויש לחבוריו השיבות מיוחדת בחור ספרים מומן קדום. המכילים את תורת הפילוסופים האלה בשלמותה. חורץ שיא פוננסקי משפט על חבוריו.

מהזמן ההוא נודעים שמות קראים שונים ומחברים בארץ ישראל: יהושע בן יהודה מחבר ס' הישרי והע יוח' ועוד חבורים. גולר בירושלים (1050-1125). ישראל בן דניאל הרמלי (ערך 1040) מחבר ס' המצות. מבני הקהלה הירושלמית נודעים ועל פי כתובה מיום ו' כ"ז שבט אש"ת לשטרות. שנדפסה בירושלים VI ע' 297) השמות האלה: החתן חזקיה בן בנימין. הכלה טוריה בת צדקה בן נריה הפקיד. יוסף בן אברהם הכהן (אולי הוא. הרואה הנזכר) ועוד עשרה עדים ומהם שלמה בן דוד הכהן המלמד. נתן בן ניסן הלוי המלמד ויהושע בן עלי הכהן בן זוטא.

תלמידים של אבן אל פראנ הרון. והרואה הנזכרים. הוא ישועה בן יהודה (ערך 1070) הנודע בבניו הערבי אבן אל פרג פיקאן בן אסא. ונקרא מכני דתו בשם המלמד הנדול. הוא עסק בפילוסופיה וחקירת המצות וגם בפירוש המקרא. וחבר ספרים בענינים האלה. גם לוי בן יפת הלוי חי כנראה (לפי דברי אדחית) במחצית הראשונה למאה הי"א בירושלים. וחבר פירוש על המצות בערבית. מהתקופה ההיא נודע שם טוביה בן משה העובד או המעתיק או המשכיל. הוא חי בקושטא והלך לירושלים אל מלמדו ישועה בן

(8) דקוטי קדמוניות לפינסקי.

חוששים לפרסם בעוד לילה, בהוצאה מיוחדת, שידע העם את פרטי הרבה, ולמה להמתין עד למחר? לפני בית המערכת של עתון יהודי התקבץ המון רב ושפך חיון אפו על המו"ל הקמצן, שאינו יודע במה לקמץ. אז יצא אליהם עורך צעיר ומצמץ בעיניו ועש: העויות משונות רבות התוכן, שלב את ידיו. נר בראשו ואח"כ הורה בימינו לצד ארמון הנציב וננע בכפו בשפתיו... ובלי אומר ודברים נעלם בחושך בבית המערכת. האנשים הבינו היטב: לשון ארוכה לשור ואינו יכול לתקוע בשופר. כל עוד אין הורעה רשמית אסור לפרסם דבר. ההמון נפוץ לחבלים חבלים ועד חצי הלילה השתוללו בחוצות קריה ברנה, בשמחה ובצהלה.

פתאום הפריע מחזה איום את ההלולא וחיננא של ההמון היהודי. חבל קווקים רוכבים על סוסים ננסים קפץ אל תוך המחנה העלו וכל אחד ואחד איחו פיקול מורם בימינו.

מה זה נפל פה? קרא המפקד בנהנו את סוסו אל תוך הכנופיה הנצבת. ההמון לא נבהל כלל, כי אמר בלבו: הלא שמך השלום ירכך גם לב אבן של קוזאק הקוואקים. וכן נועו יהודי אחד לענות רבות: מה נפל פה? אדוני כפי הנראה לא שמע. כי השלום בא ואיך לא נשמח?!

הבלים, השיב הקוזאק ענות ושרק בשפתיו ופרשיו קפצו ממקומם בסוסיהם הקלים אל תוך הנצבים ובפיקוליהם הצליפו על ראשי היהודים ועל שבמיהם בקראם: הא לכם שלום! למען תרעו למה אתם מרקרים וצווחים בחוצות בחצי הלילה? עברו רגעים אחרים וברחוב שלטה דממה גמורה. נסו ששון ושמחה. נרמו קריאות שלום. תרומה נפלה על העיר ההומיה, רק יחידים, שנמלטו מתחת יד הקווקים, ידעו על משכבתם מרוב כאב, שהכאיבם מכות הקווקים.

ממחרת התקודר השמים בעבים ומטר דק של חורף נורק מלמעלה על פני העיבורים הנועמים שכבר נודע להם. כי נלכדו בשוא וכל חלומותיהם היפים, שחלמו אמש, נעלמו כענן בוקר. לפני בית החולים היהודי, שעשהו לבית מצבא מהווי, עמדו מאות יהודים מיל המלואים וחכו עד בא התיר להם, שעשים לחיילים. ובין אלה עומד גם שלום בעל השלום מאחמול ופניו מתעוטים מכאב ונורונו חמה: איך לי מן הקווקים הארורים! השלום שר רחוב הפראנצ'סקי השאיר לו סימנים מובהקים על מצחו ועל שכמו.

ישראל.

ארץ ישראל

וסוריה הדרומית. ספר המסעות. חברו ע"פ הזמנת חברת אהספרם ארץ ישראל ישיעיהו פרס בירושלם. עם 3 מפות, 5 תבניות, 2 תבניות וגם 4 תמונות אמנותיות מאת א. מ. לילין. הוצאת בנימין הרץ ירושלם — ברלין — וינה. ספר נהוג לכל הרוצה לדעת את ארצנו לכל פרטיה ומקצועותיה, את כל מקומותיה, זכרונותיה, יושביה, דרכיהם, מנהגיהם וכל הנוגע להם את בעדי החיים והצמחים שבה, את הריה, נחליה, דרכיה ואת תנאי הנסיעה בה ואפשרות הישוב וכו'. הספר נחוץ ביותר לכל הנוסע לא"י ולכל מי שיש לו קרובים שם. שום חלוי ועויה גולה אל ישכח להכין ספר זה בכיסו מחירו בהצי בד 70 מרפ אשכנזיים ובכד 75. בכד בתי ממכר ספרים.

והבשורה חדרה אל בית קהו והאנשים עזבו את ספליהם ושטחו מהם את המשקה עד החצי ופרצו החוצה. מתוך חנותו של גלב רצו האנשים מגולי ראש וחצי נוזיים וקניהם מרוחים כמי סבון וגם אנשים, שחצי זקנם גולה. מהומה כהוץ ועיבורים ושבים נעצרו בדרכם והכל קראו בנרון בקול פיוע: שלום, שלום! לא עברו עשרה רגעים וכל הכרך ווארשא כבר צלצל בקריאות שלום. מכוונות המלפון העבירו את הבשורה אל כל הבתים. גם לפראנא, אשר בעבר הנהר, הגיעה רשמועה וכל יושבי פראנא נחפזו אל מרכבות המראם, לעבור מהר את הנהר, לשמוע פשר דבר. רבנים פרטים דרשו שכר רב להעביר אנשים את הנשר, שבקשו לבוא חיש מהר העירה, לחקור על פרטי המאורע הגדול ולהשתתף בשמחת הצבור.

ושלום מלקר עצמו, שגם את כל תנועת הצהלה והרנה, לא ידע את כל הנעשה. הוא ישב לו במעונו הרך ואכל בעצבון את ארוחת הערב. פת הרבה עם מליח וידר קטן על ברכיו. שלחצו בתכסיות אל לבו. הלא מחר בבוקר עליו לעזוב את בני ביתו ואולי לבלי ראותם עוד עד עולם... פתאום נפתחה הדלת ברעש וידידו הנאמן מוכר הנקניקים, זה שקרא לו מעבר המסלה פריץ הביתה נושם ושוואף יחד ועורנו על סף החדר קרא בכל כחו: שלום, השמעת? הלא קץ בא למלחמה ואנשי הצבא ישולחו ביתה, השלום הוכרז והעיר צהלה ושמחה!

שלום נבהל מגיד ולעיסתו נפלה מפיו ואת הילד השמיט מעד ברביו וקם בחפזון מלא חיוה פיועה ונפל על צואר חמותו, שזח כמה שנים היה נשמר שלא לדבר עמה משוב ועד רע והלך עמה במחול בקול רנה. ואשתו, שישבה ברפת וחלבה את פרתה, חדרה מקול הצעקה ונחפזה החדרה ובראיה את בעלה חובק את אמה. מכיר ומרנן. נבהלה מפחד וקול מר צורה פריץ מפיה וכד החלב נפלה מידה ארצה, כי דממה: אין זאת בייאם יצא האמלל מדעתו מפחד מות. אך כשמעה את סבת המחול כשלו רגליה וכמעט נפלה מתעלפת מגיל פתאומי. ואחרי רגעים אחרים עמדו שלום אשתו וחמותו והילד כולם יחד בתוך אחת הכנופיות אשר ברחובות פראנצ'סקים, נאלצקי וננשא וכל העדה שוחק משוב לב ומרנע דרנע מתרוממות רגלים דרקר וידים חובקות צוארי אחרים לנשק. הדות אדקים הקיפה את כל רבע היהודים.

*

ושומר הרבע הרביעי בראותו את כל הנעשה, מהר חיש אל בית הפוליציה, להודיע את הממונה: יהודים מרקרים ומפוזים בחוצות! — מה זה ועל מה זה? שאל הפקיד. — הם אומרים, כי השלום בא! — ענה השומר. לי לא נודע מאומה מזה, השיב השר. אך מיד רמו בעד החלון למרכבה ועבר מהרה אל שר השוטרים. להודיעו, כי היהודים מרקרים בחוצות. איזו שמחה להם היום? — שמועת שלום נתפשטה ביניהם — לי לא נודע דבר מזה. אך מיד קרא למשרתו, להביא את האומי שלו ותיקף עבר אל הנגראל הנציב להודיע ביראת הכבוד, כי היהודים מרקרים ומשתובבים בחוצות. — איזו רוח עברה עליהם? — השלום בא. המה אומרים? — שלום? לי לא נודע דבר. והשר התגרר בנבחתו ומלים הוציא מפיו כמו מתוך סבוכה: אם יהודים מרקרים מסתמא הם יודעים מפני מה. ירקרו נא עיר מעט ויחלדו.

*

ונחשול השמחה הוסיף לקמץ מרחוב לרחוב באישון לילה ומדי עברו הוסיף כח ואיל וכל רבע היהודים השתקע בים של ריצה וחדות עד אין נבול. ההסכמה הכללית היחה ראייה ברורה, שאין להטיל אף על ספק ברבר. נמצאו גם עדים שבעיניהם ראו, כי נכתי המסכנות חבשו החיילים את הנשק ואת בנדי הצבא, להצניעם, מאין צורך בהם עוד. נשמעו קללות וגדוסים על העתונים, שבשורה טובה נזאת אינם

Wydawca i redaktor odpow. S. M. Łaszczyński. — Drukarnia B. Gołzalska Kraków-Podgórze ul. Kalwaryjska 18. — Telefon 7933